

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Caput V. An omnia iustorum opera, quantumvis bona, sint peccati labe aliqua maculata.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598)

imputari. In re ergo ipsa convenimus: idem enim mihi beneficium est, si in me actio aliqua non sit ullum peccatum, atque si sit peccatum, sed non imputetur. Lege & n. 249. 250.

Atque haec de hac controversia sufficiant, in qua, quicquid theologi partium studiosi ultro citroque disputent, hoc certum est, *Deum lege seu fœdere gratiae nihil a nobis praecise postulare, quod non per vires collatas eatenus saltem praestare possimus*, ut Deus ipse clementer & gratiose propter Christum in hac praestatione & obedientia tandem acquiescat. *Deus omnia dat*, (inquit Davenantius, scriptor certe non indoctus, sed in quibusdam plus satis rigidus, in disp. de Justitia actuali cap. 51.) *quae secundum fœdus evangelicum necessario pertinent ad salutem obtinendam; & tamen non dat in hac vita possibilitatem implendae legis.* Quod ut de stricta & secundum legis rigorem observatione verum esse concedimus, ita de praestatione & perfectione ea, quae est cum *ἐπιμελῆ* evangelica conjuncta, falsum esse, jam saepius diximus & probavimus. Sed quid ego in re plana diutius moror?

CAPUT V.

An omnia iustorum opera, quantumvis bona, sint peccati labe aliqua maculata.

EXistimant Protestantes rigidiores, manifestam sibi a Romanensium plerisque injuriam

Q

am

242 *An bona iustorum opera sint peccata*, p. 157.

am fieri, quando ipsis impingunt, quod omnia omnino iustorum opera peccata esse affirmant, & quidem damnabilia, siue, ut loquuntur, mortalia. Vide Bellarm. l. 4. de Justif. cap. 15. atque alibi passim, aliosque romanae partis scriptores plurimos.

Pag. 157.) Hoc tamen se docere profitentur Protestantes ante nominati, quod opera bona iustorum, etsi vere bona sint, Deoque placencia, non sint tamen absolute & pure bona & iusta, atque sine omni peccati sorde, cum iustis, quamdiu hic vivitur, contagio & infirmitas carnis seu veteris hominis semper adhaerescat, & optimis etiam fidelium actionibus talis peccati macula adhaereat, quae in mortem etiam aeternam, eos pertraheret, si ex rigore legis, seposita misericordia, eos judicare vellet Deus. Sed missis criminationibus & recriminationibus, partibus nimium familiaribus, de re ipsa candidè dicamus.

Ingenue & vere Vega de Justificatione lib. II. cap. 40. respondens ad verba Gregorii magni in Job. 9. Moral. cap. 1. *Quia sanctus vir omne meritum virtutis nostrae vitium esse conspiciat, si ab interno arbitrio, si districte judicetur, &c.* Et infra cap. 14. *Ut enim saepius diximus, omnis humana iustitia iniustitia esse convincitur, si districte judicetur, affirmat, Si Deus districte opera nostra judicaret, posse dici esse vitia, & iustitias nostras esse iniustitias: quia multa, quae nunc sunt bona opera & iusta & meritoria, ad eam sanctitatem & puritatem ex-*
sta,

Est, quæ Deo deberemus servire, quamque Deus a nobis posset ex rigore exigere, tum propter suam bonitatem, tum propter eximia sua in nos beneficia, vere vitia essent, & mala opera & iniustitiae. Non solum enim verum est, inquit, vitam quorumvis iustorum, multis peccatis venialibus jugiter sordidari & deturpari: sed ipsa etiam perfectorum opera, a bonitate illa longe deficere, quæ deceret nos Deum colere, laudare & honorare. Sunt quippe multis imperfectionibus, quoad hic vivitur, conjuncta, neque tam pura, neque tam sancta & ferventia, quam magnitudo divinae bonitatis & beneficentiae in nos exigeret. Et cum Deus modo, propter eximiam suam in nos dulcedinem & suavitatem, ne ad culpam quidem venialem, eos nobis defectus & imperfectiones imputet, posset tamen culpæ eos nobis tribuere, si districte, & præter suavitatem suam & benignitatem, nobiscum vellet agere. Et in fine cap. Multa nunc sunt a nobis bona opera, & absque ulla macula peccati, quæ tamen, si Deus districte vellet nobiscum agere, vitia & iniustitiae essent, ac mala, & non bona probarentur. Hæc ille. Petrus Coronus Instit. pag. 504. Cum Calvinus scribit, omnia opera nostra, quantumvis bona, peccata esse coram Deo, dicere noluit, id, quod a Deo in nobis est, bonum non esse: (Pag. 158.) sed voluit aut debuit docere, id, quod in nobis vel actionibus nostris, a nobis est, & non a Deo, nihil esse, præter fordes. Quoniam autem ordinarie aliquid nostri semper admixtum est cum opere Dei, quemadmodum videmus scoriam metallo admixtam, propterea

Q 2

justi-

244 *An bona justorum opera sint peccata.*

justitias nostras comparari panno maculato. Atque adeo dici potest, si considerentur a Deo separati a meritis Filii, vel sine misericordia examinentur, vindictam potius postulare, quam remunerationem. Vide Riveti Catholicum orthodoxum, tom. 2. pag. 33. Sed cum Deus semper suaviter & benigne nobiscum agere velit, nec quicquam fœdere evangelico, ut sæpe supra dictum, exigat, quod vires gratiæ collatas omnino excedat, certe nimio plus rigidi & hyperbolici sunt Protestantes ii, qui præstantissima etiam justorum opera peccato inquinata, & ex se aterna morte digna, quanquam per Christi gratiam facta, esse contendunt.

*Sæpe justorum operibus aliquid peccati immisceri, negari non potest; neque etiam negant Romanenses ipsi. Audiatur Suarez in 3. tom. 3. disp. 74. art. 9. 83. Haereticorum, inquit, judicio omnia opera nostra, quantumvis bona, sunt aliquo modo coinquinata, & immunda: quod licet ita universe dictum verum non sit, sæpe tamen ita accidere, non est dubium. Archiep. spalat. vir moderationis studiosissimus, de Rep. eccles. lib. 7. cap. II. n. 255. Non negarim tamen, sæpiissime, non tamen semper, insci opus, vel aliqua vanitate, vel sine humano, vel aliis circumstantiis; & tunc non dubito, opus jam fieri peccatum. Bonum enim ex una integraque causa existit, malum autem ex quocunque defectu, ut est apud * areopagitam, de Div. Nominib. c. 4. p. 216.*

De

* Areopagitam] Dionysium; ut vulgaris fert opinio,

De bonis iustorum operibus longe aliter loquuntur sacrae literae, quam hujus durissimae sententiae assertores. Illae enim ea saepe absolute & simpliciter *bona opera* nominant, item *opera lucis*, *hostiae Deo placentes & acceptas*, *vestes mundas*, *puram & immaculatam religionem*, *byssum*; & qui sancte hic vivunt, *justitiae opera fecisse*, & *vestimenta sua non inquinasse* dicuntur Apoc. 3. 4. bene etiam operantibus *magna*, ut constat, passim promittitur, cum in praesenti, tum inprimis in saeculo futuro, *merces*. *In multis*, inquit Jacob. 3. 2. *offendimus omnes*. Non igitur in omnibus. Mitto innumerabilia, quae in hanc sententiam ex scripturis citari possent; de quibus legantur alii, & ad quae contra sentientes nihil reponunt, praeter inania effugia. (Pag. 159.)

Patres autem ab hac sententia adeo abhorruisse constat, ut ii etiam, qui Pelagii dogma de perfectione hominis in hac vita acerrime oppugnaverunt, licet negaverint, posse hominem justum per omnem vitam, aut etiam longo vitae tempore, omne omnino peccatum evitare, semper tamen concesserint, *aliquanto saltem tempore*, modo diligenter sibi caveat justus, id praestare posse. De Augustini super hac re sententia, & quousque ille progressus fuerit, satis superque paulo ante (pag. 140.) dictum Hieronymus lib. 3. adversus Pelagium: *Hoc*, inquit, *& nos dicimus*, posse hominem non peccare, si velit, *pro tempore*, *pro loco*, *pro imbecillitate corpora*, *quamdiu intentus est animus*, *quamdiu chorda nullo vicio laxatur in citra-*

246 *An bona iustorum opera sint peccata.*

ra. Quod si paululum seremiserit, &c. Et rursus eodem libro: Hoc est, quod dixeram, in nostra esse positum potestate, (per gratiam scilicet adjuta) vel peccare, vel non peccare. Sed hoc pro modo & tempore, & conditione fragilitatis humanae; perpetuitatem autem impeccantiae soli reservari Deo. Nec quia ad breve possum, cogis me, ut possim jugiter: possum jejunare, vigilare, ambulare, legere, psallere; num. quid in perpetuum?

Pugnat etiam haec sententia cum recta ratione. Eequid fere magis injuriose & contumeliose dici potest in Christi gratiam, quae non tantum a reatu, sed etiam a dominio nativae corruptionis nos liberavit, teste omni scriptura, & omnibus omnino theologis consentientibus, quam asserere, nos nihilo minus nihil prorsus vel cogitare vel dicere, vel agere posse, quod purum sit a peccati sorde? Certe, qui sententiam hanc tuentur, licet sibi videantur omnium maxime Dei misericordiam & Christi gratiam praedicare & laudare, revera tamen, sed imprudentes, veteris *Adami & peccati inhabitantis magis, quam Christi illiusque gratiae vires evehunt. Quod enim vim gratiae Christi ad aliquid vel minutissimum & ἐν αὐτῷ prope praestandum, (ut si gemens dicam, abba pater, vel κυρία ἐλέησον) absque omni peccati inquinamento, in futurum tantum seculum, ubi pleraque, quae nunc pro statu vitae praecipiantur, officia cessabunt, rejicere audent, judicet is, in quo recti iudicii vel mica inest, quam absurdum sit id dictu. Quam male, etiam cum,*
recta

recta ratione convenit, *unum idemque opus ex duobus principiis tam adversis*, carne scilicet sive naturae corruptione, & spiritu ejusque gratia, *procedere, ac proinde vere bonum esse* (quod non inficias eunt, qui hanc sententiam mordicus defendunt) & *simul carnis vitio pollutum*, Pag. 160.) *dignum praemio*, divina saltem dignatione, & *simul poena damnationis* ! Frustra respondent rigidiores omnes, nihil esse hac in re contradictionis, nisi eadem opera dicantur bona & non bona ad idem, & secundum idem. Davenantius de Justif. cap. 38. pag. 456. caeterique manifestam ἀντιλογίαν diversi imaginarii, immo plane contrarii respectus non tollunt, sed potius confirmant. Si enim opus aliquod est carnis vitio aliquantulum impuratum, certe non modo non perfecte, sed nec vere & simpliciter bonum esse censeripotest. Nam, ut supra recte ex Dionysii cap. 4. de Divinis nominibus dictum, *bonum opus non existit, nisi ex integra causa, malum vero ex quolibet defectu vel vitio*. Videantur alii, qui fusius haec pertractant.

Locus ille Iesaeae cap. 64. 6. vel 10. de panno *menstruato*, vulgo notus, ex quo potissimum Protestantes rigidiores sententiam suam apertissime & invictissime probari putant, multorum, etiam doctissimorum, Protestantium judicio, ad rem hanc nihil spectat. Lutherus in annot. in Esa, hunc locum affirmat, *sententiam hanc nihil ad hoc pertinere, quod justitia nostra impura sit* : & recantat, quod aliquando (in Assertionem scil. art. 3.) illum

sensum usurpaverit, aliumque assignat sensum,
 Neque ad hoc Lutheri testimonium rigidissimi
 ipsius sectatores quicquam respondent, cum a
 Bellarm. aliisque oppositum esset, sed tacite prae-
 tereunt. Vide Gerhardum L. de Bonis operibus
 n. 64. & Barth. Battum lib. 3. de Justif. cap. 16.
 pag. 483. J. Calvinus in eundem locum: *Hic se non*
nulli, inquit, torquent, quod propheta de scelerum in-
quinamentis loquens, sine exceptione Judaeos omnes
exprimat, in quibus tamen nonnulli restabant puri
Dei cultores: sed frustra; quia non loquitur de sin-
gulis, sed de universo corpore. Quod cum in-
fra omnes homines abjectum atque extrema clade
affectedum esset, panno sordido comparat. Et po-
stea: Hic locus a quibusdam citari solet, ut pro-
bent, adeo nihil esse meriti in operibus nostris, ut co-
ram Deo putida & foetida sint: sed hoc mihi vide-
tur alienum a prophetae sententia, cum de toto ge-
neri humano non loquatur, atque eorum queri-
moniam describat, qui in exilium misi, iram Do-
mini in se sentiebant, ideoque se cum iustitiis suis
panno inquinato similes esse fatebantur. Aug. Mar-
loratus in sua Expositione ecclesiastica in hunc
locum, verba Calvini recitat, & illius iudicium
probat. Pag. 161.) Musculus in eund. locum:
Solenne erat huic populo, ut de iustitiis legalibus
plurimum praesumeret, quasi per illas in conspectu
Domini mundarentur. Verum nihilo plus habebant
illae mundities, quam vestimentum immundi homi-
nis. Exponunt alii de omni iustitia carnis nostrae.
Vera quidem est haec sententia, puto tamen, prophe-
tam

tam ista magis ad populi hujus impuritatem legalibus vocibus accommodasse. Etenim ob id quoque abominabilis in conspectu Dei fuit, quod, cum corde procul abesset ab ipso, omnem justitiam ceremoniis externis citra fidem metiretur. Vorstius in Antipist. parte 2. pag. 117: De loco autem Esa 64. tametsi multi aliter sentiunt, non desunt tamen etiam inter nostros, qui in illo explicando facile adversario assentiantur: praesertim cum idem propheta cap. 59. similiter hypocrisin aliosque mores impiorum ita describat, ut se quoque illis accensere videatur. Et in Antibell. p. 735. Locum Esa. 64. de panno menstruato, quem Bernhardus serm. 5. de verbis Esaiæ huc accommodat, nos tamen utpote controversum hic omisimus. Autor (vulgo existimatus Bertius) Epistolæ præfixæ differt. Arminii de vero sensu cap. 7. ep. ad Rom. Apud Esaiam ecclesia judaica multiplici idololatria, defectione a Deo, aliisque infinitis sceleribus inquinatissima, cum a Deo propter istas fœditates graviter puniretur, lamentabunda querens de gravitate pœnarum, simulque etiam exomologesin faciens peccatorum, fatetur inter cætera, justitias suas ut pannum menstruatum esse, designans nimirum optima opera, quæ durante publica defectione sua præstiterat. Hic locus vulgo pernitiosa torsione corrumpitur; allegatur enim perpetuo, ac si sensus illius inferret, excellentissima quæque præstantissimorum Christianorum opera esse, ut pannum menstruatæ. De aliis Protestantibus paullo post dicemus. Archiep. spalat. de Rep eccl. lib. 7. c. 11. n. 255. ait: Quod vero Esaias clamat, omnes justitias

*Q s**esse,*

esse, ut pannum menstruatae, loquitur de scelestis & contaminatis illius temporis, & de iustitiis legalibus festorum, neomeniarum & sacrificiorum, tunc Deo odibilium, ut optime explicat Bellarminus, de Iustif. l. 4. c. 20.

Verum est, Bernhardum in serm. 7. de Verbis Jesaiae & serm. 1. in festo omnium Sanctorum, & serm. de Verbis Origenis, Gersonem parte 3. de Consolatione theolog. & quosdam nuperos romanae partis scriptores, hoc prophetae dictum ad iustitiā etiam sanctissimorum hominum accommodare. Sed 1. illud praeter prophetae mentem faciunt. Pag. 162.) 2. Licet de toto cursu operum Sanctorum loquentes dicant, & quidem vere, iustitiam nostram in hoc seculo plurimis, quae illam quotidie comitantur, peccatis maculari; nemo tamen eorum eo usque progressus est, ut affirmaret, *omnia omnino opera sanctissimorum, peccata foedata esse.*

Quod 2. obijciunt, *opera nostra bona nunquam hic fieri illa mensura charitatis, quam ipsa lex exigit;* proinde absentiam hujus saltem perfectionis debitaē inesse, labem peccati, optimis etiam renatorum actionibus, aspergere. Resp. Renatorum opera, licet ex ea fidei & charitatis mensura hic non fiant, quae ab ipsis jure exigi posset, si Deus cum illis rigide agere vellet, ut supra dictum; non tamen idcirco esse omnia peccato inquinata, quia in quaestione de praestatione legis semper ad mentem Dei praecipientis respiciendum est. Cum igitur non rigidam & in summo perfectionis gradu legis

legis observationē sic a nobis postulet, sed secundum ἐπιεικειαν tantum, & pro viribus gratiae concessis, ut superiori diatriba fuisse demonstravimus; opera, quae a renatis hic fiunt, illa fidei & charitatis mensura, quae fœdere gratiae praescribitur, & nobis possibilis est, atque in qua Deus gratiose acquiescit, a peccati macula & reatu omnino immunia sunt. Vnde facile apparet, quid respondendum sit ad illud Augustini lib. de Perfectione justitiae cap. 15. *Peccatum est, cum vel non est charitas, quae esse debet, vel minor est, quam debet;* & ad alia quaedam, quae in eandem sententiam tum ex Augustino, tum ex aliis nonnullis Patribus vulgo objicit solent. Peccatum certe esset *minor dilectio, quam esse debet,* etiam proprie, si Deus nobiscum summo jure agere vellet. Cum autem Deus, miserator generis humani, nunc suaviter & benigne propter Christum agat, peccatum omnino non est stricte loquendo, sed tantum in lata vocis peccati acceptione, pro defectu vel imperfectione. Vide supra, pag. 91. Et audiat Augustinus lib. de Spiritu & litera c. 36. *Sed dici potest quaedam justitia minor huic vitae competens, quia justus ex fide vivit, quamvis peregrinus a Domino: & ideo per fidem ambulans, nondum per speciem. Non absurde dicitur, etiam ad istam, pertinere, ne peccet: neque enim, si esse nondum potest tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plene perfectaeque debetur, jam culpae deputandum est. Aliud est enim, totam nondum assequi charitatem, aliud, nullam sequi cupiditatem.* Pag. 163.)
Quamobrem debet homo, quamvis longe minus amet Deum,

Deum,

Deum, quameum potest amare conspectum, nihil tamen appetere illicitum: sicut etiam in his, quae adjacent sensibus corporis, potest oculus nullis tenebris delectari, quamvis non possit in fulgentissima luce defigi. Quae apud S. antistitem legantur: dignissima enim sunt observatu.

Quod 3. objicitur, *optimas etiam justorum actiones non vacare motu aliquo malae concupiscentiae, ac proinde peccati non esse expertes, nae, id falsum est: ut nihil nunc dicam, quatenam sit illa concupiscentia, quae praecepto illo, Non concupisces, juxta tenorem foederis evangelici intellecto, ut peccatum vetatur, quae de re supra dictum; & videatur vel locus Augustini jam proxime citatus; nimisque audax & hyperbolica est illa Davenantii, viri alioqui perdocti, assertio de Justitia act. cap. 34. pag. 427. Qui in bonis suis actionibus (omnibus,) hanc peccati (concupiscentiae scilicet, quam malum quinquies appellat) adhaesionem non sentit, illum ego nunquam vel unam actionem bonam edidisse sentio. Quam sententiam ipse Ambrosius, quem eo ipse loco citat ad illam probandam, manifestissime refellit, lib. de Fuga seculi cap. 1. inquit: Frequenter irrepit terrenarum illecebra cupiditatum, & vanitatum effusio mentem occupat, ut, quod studeas vitare, hoc cogites animoque volvas. Quod cavere, difficile est homini, (scil. semper vel diu) exuere autem (scil. omnino,) impossibile. Fideles hoc quidem semper agere debent, ut carni in insidiis semper positae, & ad rebellionem natura sua pronae, aditus omnes obstruant, (ut recte*

recte Remonstr. in nupera Apol. cap. II. pag. 128. 129.) ne ad reluctandum incitetur, quod sine perpetua & sollicita cura fieri non potest; *sed in omni opere, etiam hominis sanctissimi, carnem actu reluctari, vel concupiscere adversus spiritum, falsum est.* Natura enim habitus, (gratiae scilicet) id redarguit. Et habitus proprium est, efficere, ut voluntas actiones, quae antea ei molestae & graves erant, facile & libenter velit faciatque. Nec apost. ad Galat. 5. 17. affirmat, (ut vulgo rigidiores putant) carnem actu semper in regenitis adversus spiritum concupiscere, sed tantum carnis eam esse naturam, ut, quando concupiscit, adversus spiritum concupiscat; contra vero, spiritus eam esse naturam, ut non concupiscat, nisi quod carni contrarium est, ut Remonstrantes loco citato vere ex parte affirmant. Immo ipsa apostoli verba hoc manifeste probant: Pag. 164.) *Caro, inquit, concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: haec autem inter se sunt opposita, ut non, quaecunque vultis, ea faciatis: Non enim* (ut recte Staplet. de Justif. lib. 6. cap. 20. circa finem) *dicit apostolus, nos nulla prorsus facere, quae volumus, sed non omnia facere, quae volumus. Hoc enim non est facere, quaecunque volumus facere. Quia videlicet interdum etiam, quod nolumus, id facimus, scil. concupiscimus.* Damus ergo libenter, carnem seu carnis concupiscentiam saepe in regenitis adversus spiritum moveri, in quibusdam saepius, in aliis vero minus saepe, pro majori vel minori in gratia profectu; sed sem-

semper & necessario in omnibus etiam obluetari spiritui, negamus. Quaedam enim ab iis saltem, quos scripturae *adultos*, & (comparate, ratione imperfectiorum) *perfectos* vocant, absque omni lucta & animi aegritudine, immo cum magna laetitia fieri, negari non potest. Reclamat enim scriptura compluribus in locis; reclamat etiam ipsa multorum fidelium experientia assertioni contrariae.

Sententia haec rigida multis etiam doctissimis Protestantibus aliisque viris moderatissimis semper improbata fuit. Zwinglius in Expositione fidei tom. 2. fol. 558. ait: *Ex nostris quidam* (Lutherum aliosque nonnullos cum illo sentientes intelligit) *παράδοξως* *asseruerunt, omne opus nostrum esse abominationem.* Jacobus Covetus, verbi minister in ecclesia gallica Basil. in Apol. de Justif. contra A. Lescaum, ejusdem ecclesiae seniores, (lege, lector, narrationem brevem litis hujus ortae Basileae anno 1590. impressam Paris. anno 1597. in qua certe miser hic homo miserrime, ut quod res est dicam, ab adversariis suis habitus fuit) pag. 78. *Interea tamen, ex quorundam bonorum virorum consilio, jam mihi est admonendus lector, nobis nunquam in mentem venisse, ea sententia, quae extat Es. 64. v. 6. abuti adversus bona opera, in qua dicuntur omnes justitiae nostrae similes esse sordidissimo panno, quasi id, quod bonum est in bonis nostris operibus, & a Spiritu sancto proficiscitur, vellemus pro re sordida & immunda haberi. Quod si quis superbia inflatus, sua opera Deo offerre velit, quasi*
legi

legi & iustitiae eius satisfaciencia, ut scil. illorum merito coram ipsius tribunali iustificetur, futurum, ut Deus illa in exquisitissimo iustitiae suae speculo considerata, non puriora esse iudicet, quam est pannus menstruatae. Nec dicimus simpliciter, bona nostra opera coram Deo consistere non posse, immo speramus fore, ut propter ejus misericordiam subsistant. (Pag. 165.)

Multa hic aliena & impotentia admisceri vides, lector, negari non tamen posse, quin bona opera nostra, juxta legem Dei, τῇ ἐπιεικείᾳ temperatam, Deo grata sint, atque in extremo iudicii coram throno gratiae consistere possint.

Arminius in Articulis perpendendis tit. de Operibus bonis fidelium: 1. *An de bonis operibus fidelium vere dicatur, immunda esse instar panni menstruatae, eisque competat dictum illud Esa. 64. 6. vel 10. Omnes iustitiae nostrae sunt, sicut pannus menstruatae?* 2. *Quo sensu recte dicatur, fideles in quovis opere bono peccare mortaliter?* In cap. 7. ad Rom. p. 11. *Regenitus, non quae carni & concupiscentiae adlubescunt, sed quae Deo grata sunt, facit. Non semper tamen citra interruptionem; impingit enim aliquando, labitur, aberrat, peccat, sed subinde & plerumque.* Et pag. 90. *Inspiciantur interpretes nostri, Calvinus, Musculus, Gualterus, &c. & constabit, totum istum locum Esa. 64. v. 6. etiam quod ad antecedentia, male a multis citari ad probandum, quod volunt. Remonstrantes in Considerationibus circa Confess. belgic. in art. 24. Vbi locorum scriptura doceat, non posse a nobis praestari bona*

bona opera, quae non sint carne inquinata & poena digna? *An non distingvendum sit inter imperfectionem & iniquationem? An tituli, quibus sancti eorumque opera insigniuntur, in scripturis cum hisce iniquationibus rite conveniant? An ergo fideles in quolibet opere mortaliter peccent? Vide scripta historica Remonstr. pag. 95. Et in Consider. in catechesi. heidelberg. ad Esa. 64. Resp. 62. An opera regnitorum, quamvis ex ea fidei & charitatis mensura non fiunt, quae ab ipsis jure exigí posset, peccatis inquinata esse merito dici queant? Cum in scripturis passim opera bona insignibus elogiis ornentur. An non responsionis verba respicere videantur. ad locum Esa. 64. & an is ad rem hanc faciat? pag. 113. Et rursus pag. 126. Quo scripturae loco probabitur, praestantissima nostra opera esse peccatis inquinata? Et num locus ex Esa. 64. citatus ad marginem catechismi, id citra contradictionem doctorum ecclesiasticorum evincat? Quaeri etiam posset, quandoquidem Abrahamus ad mandatum Dei, immolando filium, praestitit obedientiae opus, peccato illud opus fuerit inquinatum? Pag. 166.) Et rursus pag. 131. eadem legere est: Annon locus Esa. 64. de panno menstruato, inepte ad supra dicti probationem adferatur, quippe cum vel ad justitias legales, vel irregnitorum, vel peccata populi, a doctoribus reformatis communiter accommodetur; immo ipse Calvinus & Marloratus suis ad eum commentariis quasi ex professo hunc sensum impugnent?*

Jo. Corvinus in Antimolinaeo cap. 32. pag. 520. sic Molinaeum alloquitur: Ipse statuit, non tantum ethnico-

ethnicorum, sed etiam regentorum opera peccatis mortalibus inquinata esse, quae defectus suos habere nos etiam non negamus. Gerard. Jo. Vossius Hist. pelag. lib. 5. parte 1. fuse ex Patribus contra Pelagium differens de imperfectione sanctorum in hac vita, sese intra terminos a Patribus positos semper continet, neminem scilicet per gratiae vires tota vita, aut etiam longo ejus tempore peccatum omne evitare: neque illos unquam egreditur. Vorstius in Scholiis alexicacis contra Sibrandum pag. 180. Addis, omnia, etiam sanctissimorum, opera multis peccatis contaminata esse; idque probare niteris locis illis Esa. 64. 6. Dan. 9. 18. Sed, praeterquam quod nimis hyperbolice loqueris, etiam probatio neutra quidquam valet. Nam prior locus &c. Et rursus pag. 182. Multa hic aliena & impertinentia accumulas, ut fidem semper inquinatam esse in hoc seculo ostendas. Non enim sequitur, quia cognitio quaedam hic imperfecta est, ideo fiduciam quoque obsequiosam, (quae certe notitiam rerum necessariarum praeexigit) peccatis semper contaminatam esse; cum neque omnis imperfectio peccatum sit, neque omnis cognitio ad essentiam fidei salvificae requiratur. Multo minus sequitur, quia sancti quoque interdum labuntur, & quia ipsi Apostoli aliquando (ante Spiritum sanctum acceptum) modicae fidei fuerunt, ideo & illorum fidem perpetuo inquinatam esse, & istos in fide semper debiles fuisse, & quidem necessario.

Autor epistolae, praefixae dissertationi Arminii in 7. ad Rom. Hic locus, ait, Es. 64. allegatur perpetuo, ac sensus

R

sensus

sensus illius inferret, excellentissima quaeque praestantissimorum Christianorum opera, ac proinde etiam ardentissimas preces in nomine Christi fusas, eleemosynas ex animo vere & intime misericordia commoto praestitas, denique & martyrum propter Christum ad sanguinis fusionem usque obitum, esse ut pannum mensuratum, h. e. fœda. Pag.167.) Autor tractatus de Justif. qui extat in fine opusculi Castellionis pag. 42. Sic isti (rigidiores scil. contra quos disputat) omnem hominis justitiam in hac vita imperfectam & porro vitiosam esse tradunt, quia vel ipsa fieri major possit, vel alia major inveniat. Hanc ob causam nullam cuiusquam in hac vita justitiam dignam esse, quae in Dei iudicio iustitiae nomen obtineat. Hanc sententiam ego dico esse plus quam stoicam. Consule autorem ipsum, qui in perfectione nostrae iustitiae in hac vita asserenda modum videtur excedere, ut supra monui. Anonymus ille scriptor, (de quo p.161.) adversus quem Beza Apologiam pro Justif. scripsit, multis argumentis contendit, optimae regeneratorum opera non esse impura & malo admixta. Bezae certe responsiones minus solidae sunt, nec satisfaciunt argumentis oppositis.

R. Montacutius contra quendam rom. partis controvers. breviatorem, art.17. pag.122. Nemo, inquit, renatorum per ordinariam gratiae mensuram unquam vel observavit, vel etiam observare potest omnia Dei mandata, in omnibus & singulis, & omni tempore. Aliquando potest, in quibusdam particularibus, vel forte in omnibus partibus aliquo tempore

tempore, vel in aliquibus omni tempore. Archiep. spalat. de Rep. eccles. lib. 7. cap. 11. n. 255. Bonum opus ab homine ex charitate & divina gratia factum, etiamsi vix possit adeo perfectum esse, quin illi aliquid desit integritatis & summae puritatis, in suo genere tamen potest esse ita bonum, ut Deo gratum sit & acceptum. Talis fuit strages, quam Phinees exercuit, Deo acceptissima. Tale templum a Salomone extructum, Deo gratissimum. Talis Apostolorum praedicatio, & innumerae humanae bonae actiones propter Deum factae, in scriptura laudatissimae. In multis quidem offendimus omnes, Jac. 3. 2. Ergo non in omnibus. Ergo multa adhuc sunt vere bona opera & Deo placentia. Afferere ergo, omnia nostra opera esse peccata mortalia, meas plurimum laedit aures. (Pag. 168.) Non negarim tamen, saepissime, non tamen semper, &c. Verba supra habes p. 158. Legatur totus hic numerus apud autorem ipsum, in quo, ut in plerisque aliis hodie controversis dogmatis, magnum concordiae inter partes procurandae studium ostendit. Erasmus tom. 9. de Lib. arbitr. contra Lutherum pag. 1020. Quum audio, adeo nullum esse hominis meritum, ut omnia, quamvis piorum hominum, opera peccata sint, hyperbole est, Lutheri scilicet. Quomodo toties legis, sanctos plenos operibus bonis fecisse iustitiam, ambulasse rectos coram Deo, non declinasse ad dextram, nec ad sinistram, si quicquid agunt etiam ex imie pii, peccatum est, & tale peccatum, ut nisi subveniret Dei misericordia, demersurus esses in tartarum etiam, pro quo mortuus est Christus?

R a

Ve.